

Toplum ve Hekim Yayın Kurulu'ndan

İkibinaltı yılının son iki ayında Amerika kıtasında iki ölüm gerçekleşti. Her nedense bir ikisi dışında hemen hiçbir yerde bu iki ölümü ilişkilendiren yazılı bir değerlendirmeye rastlayamadık. İlk ölüm, Kasım 2006'da oldu. Bu şöhretli şahsiyet; 70'li yılların başından beri IMF'nin reçetelerinin gerekçesini oluşturan; para ve enflasyon arasında kurduğu ilişkiyle enflasyonu yalnızca parasal bir sorun olarak değerlendiren Milton Friedman'dı. Friedman'a göre, enflasyonla mücadele piyasadaki para miktarını kontrol ederek (ücretleri düşürmek, işletme karları ile servet üzerindeki vergileri kaldırma derecesinde azaltırken ücretler üzerindeki vergi yükünü artırmak, kamusal her türlü mülkiyetin sermayeye devredilmesi-özelleştirme- vb.) gerçekleştirilebilirdi. "Eğer piyasada para fazla olursa enflasyon da artar, bunu önlemek için de piyasadaki para miktarını kontrol etmek, mümkün olduğunca da düşük miktarda tutmak gerekir" şeklinde de özetleyebileceğimiz yaklaşımla, devletlerin maliye politikaları ve bütçeleri de hemen bütünüyle toplumun refahı için iktisadi planlama ve araçlarının dışına çıkarılıp, faiz harcamalarının ve borçların düzenlendiği bilançolara indirgenmiş oldu.

İkinci ölüm, Aralık 2006'nın başında gerçekleşti. Bu şöhretli şahsiyet ise ABD'nin açık planlama ve desteği ile uluslararası sermayedarların emirlerini 1973 yılında Allende hükümetine karşı kanlı bir darbe ile gerçekleştiren diktatör Augusto Pinochet'ti. Bu iki şahsiyet 1975 yılında 'kolektivizmin kötüleştirildiği' ekonomiyi kişisel özgürlükleri sağlayarak çözmek ve Şili ekonomisini 'düzlüğe çıkarmak' için bir araya geldiler. Birisi, kendini desteklemeyen herkesi ortadan kaldırmaya çalışırken, diğeri işsizlik ve açlıkla Şili halkını 'yola getirmeye' çabaladı ve ikisinin bu ortak gayreti, 1976 yılında Friedman'a Nobel ödülü verilerek taçlandırıldı. Cuntayı açıktan destekleyen bu iktisatçının reçetesinin uygulanmasıyla işsizlik on yılda yaklaşık beş kat artıp, 1983'te yüzde 22'ye ulaştı. Emeklilik fonları özelleştirildi, kamu çalışanları bile özel emeklilik fonlarına zorunlu oldular. Ancak sermaye el koyduğu fonları emeklilere emekli maaşı ve ikramiye ödemelerini iflas gerekçesiyle yapmadı ve binlerce yaşlı açlığa ve sefalete mahkum edildi. Pek çok sosyal alanla birlikte sağlıkta da özelleştirmelere gidildi. Öncelikle hizmet sunumu ve finansman birbirinden ayrıldı, prime dayalı ve katkı paylarıyla destekli bir model oluşturuldu. Hizmet birimleri özelleştirildi ve rekabete teşvik edildiler. Bir müddet sonra kamu finansman kurumu tarafından da sevklerle desteklenen özel sağlık kurumları yaygınlaştırıldı. Zamanla hizmet kapsamı daraldı, primler ve katkı payı ödemeleri aşırı şekilde artırıldı. Parası olanlara daha iyi hizmet sunma iddiası ile özel sigorta şirketleri kurulmaya ve zaman içinde yaygınlaşmaya başladı. İşsizlik, yoksulluk ve emekli maaşlarını alamama, gelir dağılımında emek gücünü satmak zorunda olanlar adına eşitsizliklerin derinleşmesi, sağlık hizmetine ulaşamayanlar, ulaşanlar arasında da yeterli hizmeti alamayanların sayısındaki hızlı artış günlük yaşantıda olağanlaştı. Öyle ki, sosyal güvenlik ve sağlık sistemlerinin iflası Şili'yi bakır madenlerinden ve katliamlardan sonra dünya kamuoyuna tanıtan üçüncü bir özelliği oldu.

Şili'ye uluslararası sermayenin iki önemli organı DB ve IMF tarafından önerilen ve uygulama koşullarının sağlanabilmesi için kanlı bir darbe bile gerçekleştirilen, sosyal güvenlik ve sağlık alanındaki "yeni model"ler bu alanlarda yaşanmakta olan sorunların etkin bir çözümü olarak, Şili Modeli adıyla sunulmaya başlanmıştır.

Aynı akıl babaları, uluslararası sermayeye göbekten bağlı Türkiye burjuvazisi ve onların desteklediği hükümetler aracılığı ile söz konusu uygulamaları Türkiye'ye de getirmek istediler. Modelin Şili'de ki kuruluşunda etkin bir role sahip olan dönemin Çalışma Bakanı Jose Pinera Mayıs 1997'de emeklilik sigortası uygulamalarını tanıtmak için Türkiye'ye bile getirildi.

İkibinyedi yılının ilk günü uygulamaya girmesi hazırlıklarına ve Recep Erdoğan başkanlığındaki AKP Hükümeti'nin bütün çabalarına karşın ertelenmek zorunda kalan "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası" ile hedeflenen uygulamalar da Şili'dekilere çok büyük benzerlik göstermektedir.

Uygulandığı bütün çevre konumlu ülkelerde ekonomik krize neden olan, Friedman'ın başını çektiği "parasalci" iktisat uygulamaları, ABD'de Reagan, İngiltere'de Thatcher tarafından bazı düzeltmelerle uygulanırken, Türkiye'de uygulanması için 24 Ocak ekonomik kararları gündeme gelmiş ancak emekçilerin örgütlü yoğun karşı koyuşunun uygulanmasına engel olacağı görülünce Şili'dekine benzer şekilde, bir asker darbesi aracılığıyla uygulamaya başlanmak istenmiştir. 24 Ocak kararlarının görünen mimarı Özal da söz konusu politikaların Türkiye'deki uygulayıcısı olmuştur. Ülkemizde asker darbesiyle başlayan ve o zamandan günümüze bütün siyasi aktörlerin yabancı ve yerli patronların desteğinde bu reçeteyi uygulamak için talip oldukları hükümet olma çabaları, hangisi daha iyi gerçekleştirebilirse onun tercih edilmesiyle sürdürülmek istenmektedir. Buna karşın, sürecin başından beri emek gücünü satmak zorunda olanlar ve örgütleri de hedeflenen uygulamaların kendilerine yıkım getireceğini, yalnızca patronların çıkarı için olduğunu, hem denenmiş ülke örnekleri hem de tarihsel birikimlerine dayalı öngörülerini kullanarak deşifre ediyor, direniyorlar. Zaman içerisinde iniş çıkışlar yaşansa da bu direnmeyi geliştirerek sürdürmek gerekiyor. Bunu yapabilmek için de emek gücünü satmak zorunda olanların bir yerlere eklenmesi değil, bütün yurttaşların nüfus cüzdanlarının sağlık, konut, eğitim, iş, beslenme, tatil vb. için yeterli olduğu bir toplumsal yaşantı hedefiyle yürüyüşe bugünden katılmaları gerekiyor.

Önceki sayımızda yayımladığımız H. U. Deppe'nin yazısının çevirisini gerçekleştiren İzmir Tabip Odası Halk Sağlığı Komisyonu üyesi Dr. Raika Durusoy ve Dr. Recı Meseri arkadaşlarımıza geçte olsa katkıları için teşekkür ederiz.

Bir süredir çözümleyemediğimiz gecikmelerimiz nedeniyle, özellikle bu sayfadaki yazılarımızda, dergimiz sayı ve tarihlerine göre kahinlik yapmış görünmemeyi diliyoruz. Neyseki bunu sağlamak için dikkatli okuyucularımızın farkedeceği gibi dergimizin basım tarihi ön kapağımızın iç yüzünde mevcut.

Bu sayımızın dosya konusunu sağlık çalışanlarının sağlığı. Dosyamızı Alpay Azap ve Gamze Uğurluer arkadaşlarımız hazırladı. Güncel olanın yanı sıra, yakın tarihimizin belgelerinin de yer aldığı dosya yazılarımızın ilgiyle okunacağını umuyor ve bu alanda yeniden, hep beraber birşeyler yapmaya başlamayı diliyoruz. Dosya dışındaki yazılarla sınırlı da olsa ülke gündemini yakalamayı hedefledik.

Siyasal mücadelenin iki ayrı seçimle yoğunlaşacağı 2007 yılında bu mücadeleyi kazanmanın mutluluğunu yaşayabilme umuduyla sağlıklılar diliyoruz.